

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TO EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam

Versijnt 4 x per jaar

MEERDERHEID VAN STEMMEN IN STATEN-GENERAAL MAAKT VAN HAARLEMMEROLIE NOG GEEN PENICILLINE!

Door C.N.M. Renckens

Op 1 mei is de Wijziging inzake het Besluit Farmaceutische hulp ziekenfondsverzekerden in werking getreden. Het besluit behelst dat ziekenfondsverzekerden geneesmiddelen die ook vrij verkrijgbaar zijn bij de drogist, niet meer vergoed krijgen, ook niet als deze hen door hun arts zijn voorgeschreven. Een opvallende uitzondering wordt hierbij echter gemaakt voor zogenaamde homeopathische en antroposofische geneesmiddelen. De ziekenfondsen zijn thans verplicht gesteld deze middelen, mits door een arts voorgeschreven, volledig te vergoeden.

In een tijd waarin vooral beperking van het ziekenfondspakket lijkt te worden nagestreefd wekt deze uitbreiding van het verstrekkingpakket verbazing. Hoe kon deze beslissing anno 1989 tot stand komen?

Politiek opportunisme

Bij toelating van geneesmiddelen speelt het College ter Beoordeling van geneesmiddelen normaliter een beslissende rol. Redelijkerwijs kon Dees niet van het College verwachten dat het middelen waarvan de werkzaamheid nimmer is aangetoond na toetsing zou registreren. De wet op de Geneesmiddelenvoorziening bood Dees echter de mogelijkheid om bepaalde middelen vrij te stellen van registratieplicht. Dit gebeurde in 1980 al eens met Vasolastine, een plantaardig product tegen aderverkalking, en thans ontkomen de homeopathische en antroposofische middelen aldus aan een kritische beoordeling. Als toelatingseis stelde Dees nu slechts dat deze producten vermeld moeten zijn in de "Amtliche Ausgabe 1978 + Nachträge" van het "Deutsche Homöopathische Arzneibuch". De tijdelijke "Kaltstellung" van het College ter Beoordeling van geneesmiddelen is een klassiek voorbeeld van politiek opportunisme, kwetsend voor de betrokkenen.

"Minder gelukkig"

De Ziekenfondsraad betoonde zich bij monde van zijn farmaceutisch adviseur Drs. J.C.F. van Luijn minder gelukkig met de ruimhartige regeling voor de antroposofische middelen, maar had wel een positief advies uitgebracht met betrekking tot de homeopathische middelen.

In Medisch Contact verscheen een artikel van apotheekhoudend huisarts A.M. van Dongen onder de titel: "Staatssecretaris Drs. Dees: politicus en

slechte apotheker". Van Dongen dringt aan op een verplichte sticker bij de onderhavige middelen: "De werking van dit middel is niet aangetoond. Daarom is dit middel niet geregistreerd door het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen". Hij roept op tot verzet tegen deze vorm van "volksverlakkerij".

Treurige traditie

Dat de Staatssecretaris tegen deze maatregel, die in feite uitvoering geeft aan een in 1983 door de Tweede Kamer aanvaarde motie waarin werd aangedrongen op vergoeding van antroposofische en homeopathische middelen, nauwelijks verzet heeft gehad lijkt verbazend, maar past in een treurige traditie van parlementaire misvattingen over onorthodoxe behandelmethoden. Een historische terugblik kan dit illustreeren.

In de 19^e eeuw werden naast de weinige echte werkzame geneesmiddelen op grote schaal patentmiddelen of "geheimmiddelen" verspreid en gebruikt, waarbij genezing van vrijwel alle kwalen werd beloofd. Ondanks verzet van artsen liet Thorbecke's wet van 1865 de handel in geheimmiddelen vrij. De regering was van mening dat mensen verstandig genoeg waren om zelf te bepalen wat goed was voor hun gezondheid.

Dwalende politici

In dezelfde periode waarin de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij die toen zeker representatief was voor de opinie onder de artsen en apothekers van ons land, een kritisch artikel over de homeopathie schreef ("De homeopathie is een ontzaglijke dwaling op genees- en natuurkundig gebied. Haar beginsel mist zoo geheel en al elken wetenschappelijke steun, etc. etc.") hield (in 1886) Schimmelpenninck van der Oye van Nijenbeek in de Tweede Kamer een pleidooi ten gunste van de homeopathie. Dit temeer daar deze methode in Amerika reeds door 6000 doctoren zou worden toegepast!

OPGELET!

Noteer al vast in Uw agenda: op zaterdag 23 september, 10.30 uur v.m. ledenvergadering Vereniging tegen de Kwakzalverij, Pathologisch Instituut AZVU, De Boelelaan 1117, Amsterdam. Nadere aankondiging volgt.

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel 010-4187149

BESTUUR:

Voorzitter: C.N.M. Renckens, Hoorn
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: H.A.M. Voorbij, Amsterdam
Leden: D. Uitterdijk, Medemblik
mr. Th. Douma, Haarlem

Adviserende leden:

S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: 32237 ten name van
Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Amsterdam.

De **contributie** bedraagt thans f 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen f 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal f 100.

Vermeldenswaard is een conflict uit 1913 tussen de Vereniging tegen de Kwakzalverij en Jhr. Mr. A.F. de Savornin Lohman (Minister van Staat). Deze laatste financierde de productie van het geheimmiddel "Orviëtanose". Door de Vereniging wordt hij direct als een handlangster van de kwakzalverij gezien. Orviëtanose, een "kruidenmiddel" tegen diabetes, was door Veltman, een oud-burgemeester, ontwikkeld. Hij had er zichzelf mee genezen. De Vereniging onderschepte het middel en analyseerde het als een "aftreksel van varkensgras", allerm minst een wondermiddel dat diabetici in twintig maanden zou kunnen genezen. De Vereniging stelde daarop het bedroevend en beschamend te vinden dat een man "die tot de hoogste staatsbetrekkingen en eereambten is opgeklommen (...) de kwakzalverij steunt en voorthelpt".

De aardstralenkastjes-koorts

In de jaren vijftig en zestig werden aardstralen door velen verantwoordelijk geacht voor ziekten en klachten. Overal, tot in het Amsterdamse Concertgebouw toe, verschenen aardstralenkastjes. Artsen beschouwden de handel in deze kastjes als een vorm van kwakzalverij. Wanneer echter de Onderwijsinspectie een katholieke school in Twente geen toestemming geeft voor de aanschaf van een beschermingskastje, grijpt minister Cals in en krijgt de school alsnog het door haar gewenste kastje!

Intussen was in 1948 door Gerard Croiset een beroepsvereniging opgericht van paranormale genezers, de Nederlandse Werkgroep van Praktiserende Genezers (N.W.P.). Om de bonafide genezers te onderscheiden van de oplichters werd een "Commissie voor onderzoek naar paranormale begaafdheid" ingesteld. De KNMG verbood medewerking van artsen en trad metterdaad op tegen artsen die zich inlieten met de N.W.P. In 1955 ontvingen elf be-

kwaam geachte paranormale genezers onder toezicht van een afgevaardigde van de Tweede Kamer een N.W.P.-certificaat. Begin jaren zestig zou een ambtelijke werkgroep onder leiding van Muntendam concluderen dat het onmogelijk is om betrouwbare en onbetrouwbare genezers van elkaar te onderscheiden.

En daarna: acupunctuur

In 1975 wordt door Beekman (D'66) in de Tweede Kamer aangedrongen op spoedige invoering van acupunctuuronderwijs aan de Nederlandse universiteiten. Staatssecretaris Hendriks meent dat eerst verder onderzoek noodzakelijk is en probeert het kamerbreed enthousiasme te temperen met de mededeling dat zelfs in China slechts maximaal 1/3 van de operaties onder acupunctuurverdoving plaatsvindt. Van Mierlo interrumpeert ad rem: "Vijftig procent in Sjanghai!". In 1977 brengt de Gezondheidsraad een rapport uit inzake acupunctuur: van officiële erkenning van dit Chinese atavisme kan voorlopig geen sprake zijn.

Wie de geschiedenis niet kent, is gedoemd haar te herhalen. Dat dit spreekwoord ook opgaat voor parlementariërs en bewindslieden is door Dees' jongste besluit treffend geïllustreerd. Het is niet juist hier vrolijk over te doen want het heeft er toe geleid dat er een bizarre beslissing is genomen. Democratie is een groot goed, maar over de werkzaamheid van geneesmiddelen kan slechts beslist worden door farmacologisch onderzoek. Men kan het betreuren maar een meerderheid van stemmen in de Staten Generaal maakt van Haarlemmer Olie nog geen penicilline.

Bovenstaand artikel verscheen op de opiniepagina van NRC Handelsblad op 22 mei j.l.

DE ARMBAND TEGEN MAAGZUUR

Routiers Wereld is een blad voor de "truckers". Het is het eenmaal per maand verschijnende officiële orgaan van de stichting Les Routiers Européens. En wie komt men zo al niet tegen op de grote wegen, het onvervreembare domein van onze "routiers"? Een Groningse vrouw reist het hele land door met haar camper om koperen armbanden aan de man te brengen. Zij woont in Garnswerd en twaalf jaar geleden hoorde zij van de geneeskrachtige armband. Ze ging er voor naar China en sedert dien importeert zij de armband om haar "informatie over de kopertherapie uit te dragen", aldus Routiers Wereld. De Runa-band moet dag en nacht worden gedragen. De werkingsduur is twee jaar. Heel veel kwalen worden aangepakt wanneer men de armband om pols of enkel draagt: slapeloosheid, migraine, reumatische aandoeningen, darmstoornissen, epilepsie, oorsuizingen, tennisarm, eczeem, hoge en lage bloeddruk, hooikoorts, hyperventilatie, aangezichtspijn, rugklachten, mond- en kaakklachten, maagzuur en spierpijn. De Routiers Wereld is niet alleen volledig met de opsomming van alle klachten maar geeft bovendien nog postbus- en telefoonnummer van mevrouw List. Mocht men haar eens missen op de parkeerplaats.

Degenen die zich bezig houden met het ontwerpen en ontwikkelen van nieuwe geneesmiddelen houden het begrip selectiviteit steeds in hun vizier. Het is niet zo moeilijk, zeker voor een aantal ziektes waarvan het pathofysiologisch mechanisme bekend is, werkzame verbindingen te maken. Daarentegen is het nog steeds wel erg moeilijk selectieve verbindingen, verbindingen die weinig bijwerkingen veroorzaken, op te sporen. De redenen zijn duidelijk; de voornaamste is dat het eenvoudiger is de aanwezigheid (werkzaamheid) dan de afwezigheid, "schadelijkheid", van iets te bewijzen.

Wanneer de werkelijk belangrijke nieuwe verbindingen die sinds de jaren 'zeventig' geïntroduceerd zijn beschouwd worden valt het inderdaad op dat het om relatief selectieve stoffen gaat; bekende voorbeelden zijn de histamine-2 antagonisten en de A.C.E.-remmers.

Bij de alternatieve geneesmiddelen is de eis tot selectiviteit kennelijk afwezig. Dat was vroeger zo (de Holloway-tabletten), dat is nu niet anders (Ginseng). Het lijkt er zelfs op dat er sinds de tijden van het alruinmannetje weinig, nee niets, is veranderd.

Dat onnipotente principe wordt ook gebruikt bij recente aanprijzingen van de zgn. oestermelkextract-tabletten (helaas te lang voor een scrabblespel). De promotie van deze tabletten vormt een ergerlijk voorbeeld van volksverlakkerij en het is daarom tijd dat deze tabletten en de betreffende reclame eens wat nauwkeuriger worden bekeken.

"Slijmachtige vloeistof"

Waarom gaat het? De tabletten zijn gemaakt van de zgn. oestermelk, de "slijmachtige vloeistof die de oester op het hoogtepunt van de geslachtsrijpheid" (wat zou dat zijn?) "omgeeft" en "een rijke bron vormt van alles wat de mens nodig heeft". Vanaf 1976 zijn de tabletten vanuit Japan op de markt gebracht en sinds 1983 zijn ze ook in Nederland verkrijgbaar (Seamilk; Bioform).

Deze informatie staat in een pocket van zo'n 90 pagina's, *De oester als genezer*, van de hand van de zich natuurarts noemende R.B. Nauta, een uitgave van de Stichting Biologische Voedings- en Geneesmiddelen. In een bericht in een huis-aan-huis blad (1983, Goois Weekblad) worden de gunstige eigenschappen opgesomd: "... dat oesterextract toegepast kan worden bij moeheid en lusteloosheid in het algemeen, impotentie, menstruatiestoornissen (in het bijzonder het pre-menstrueel syndroom), gewrichtspijn met zwelling, vochtretentie in het algemeen, zwakke spijsvertering, suikerziekte, hart- en vaatziekten, lage bloeddruk, gevoeligheid voor infectie, schildklierafwijking, gevolgen van stress, langdurige spanning en overbelasting, kater na alcoholmisbruik en huidproblemen". Niets vergeten? Dat lijkt maar zo! Later komt er nog bij de werkzaamheid tegen te hoge cholesterolspiegel en te hoge bloeddruk (die staat nu dus naast de lage bloeddruk). En nog iets: het is ook een "liefde-

opwekker" en niet te vergeten, de hersenfuncties worden ook verbeterd (Mijdrechts Streekblad 20-4-1988).

En dat alles dan in een tablet...

Dit alles maakt nieuwsgierig. All grote indicaties in een tablet, geen bijwerkingen. Dees heeft de Nefarma niet meer nodig. Het hierboven geciteerde boekje, dat door Kloostervrouw BV ter beschikking wordt gesteld zou het antwoord moeten geven.

Dus nogmaals, waarom gaat het? Het extract is geanalyseerd en bevat een aantal o.m. metalen. Het valt op dat de oester waarschijnlijk het enige zeedier is dat geen cadmium en kwik bevat (of zou het te slecht staan dat op te geven voor een natuurproduct?). Verder treft men een aantal vitamines aan (choline wordt ook tot de vitamines gerekend door de auteur) en een reeks aminozuren, incl. het in zeedieren alom in hoge concentraties aanwezige taurine (er is niet vermeld dat het om eiwitten gaat, de indruk wordt gewekt dat het steeds om vrije aminozuren gaat). En veel koolhydraten: per 100 g. maar liefst 54.3 g., waarvan 46.2 g. glycogeen. De auteur vergeet te vermelden dat schelpdieren steeds veel glycogeen bevatten; bij deze species heeft glycogeen een rol vergelijkbaar met die van vet bij andere species.

Deze samenstelling moet het gehele scala van activiteiten verklaren. Dat levert heel wat prietpraat op. Alle bestanddelen lijken mee te doen, de metalen, het modieuze taurine (maar pas op, de werking van dit natuurlijke taurine is veruit superieur, zegt de auteur, over de beschikbare synthetische vorm). Zelfs glycogeen zou belangrijk zijn en bijdragen aan de gunstige eigenschappen (nog even en we zien ook paté de foie gras en een broodje-lever in de reformwinkels). De auteur bereikt het hoogtepunt van zijn beschouwing als hij zegt dat de analyse-resultaten de aanwezigheid van vitamine C niet vermelden. Hoe kan dat nou? Geen nood: het lijkt er op dat schelpdieren een aan vitamine C verwante verbinding bevatten, zegt hij. Men heeft, alweer volgens de auteur, ontdekt dat het lichaam (dat van ons?) "na het eten van oesters in veel opzichten reageert alsof het vitamine C heeft ontvangen". Hadden dat onze oude zeereizigers maar geweten, nietwaar? Wat een geklets! Hoe zou men zo iets meten? Net als Linus Pauling denken we maar.

De mens als zeedier

Het boekje en de verdere informatie staat zo vol onzin (— een laatste: omdat zeevoedsel veel essentiële aminozuren bevat, valt hieruit af te leiden dat de mens eerder in zee leefde dan op het land) dat het af en toe vermakelijk wordt.

Waarom dan zo veel aandacht voor zoveel onzin? Hierom. De auteur van het boekje — en de distributeur van de tabletten dus ook — prijzen de tabletten publiekelijk aan voor therapeutisch gebruik. In het boekje staat het als volgt (de tabletten zijn inmiddels

dragees):

verhoogde bloeddruk	tot 6 dragees per dag
lage bloeddruk	3-6 dragees per dag
bloedarmoede	3-6 dragees per dag
hartaandoeningen	2-6 dragees per dag
hulp bij afslanken	3-6 dragees per dag
arthritis, reuma	6-14 dragees per dag
diabetes	3-10 dragees per dag
leverklachten	3-14 dragees per dag
pre-menstrueel	
syndroom-problemen	1-6 dragees per dag
impotentie	3-10 dragees per dag

Dat staat er dan maar. En het bewijs?

Het bewijs beperkt zich tot opmerkingen over "bekende geleerden", congressen, steeds zonder feiten. En natuurlijk de anecdotische gevallen. Wereldwijd. Met een bijna onsmakelijk verhaal over een impotente man (met foto!). En is dat dan voldoende om je druk over te maken? Misschien niet? Maar dan alleen maar omdat er zoveel andere, soortgelijke voorbeelden bestaan. Maar er is natuurlijk alle reden om je wel op te winden. Er worden ziektebeelden genoemd en aanbevelingen gedaan. Er is geen enkel bewijs voor welke werkzaamheid dan ook.

Het valt moeilijk te begrijpen dat de voor toelating en gebruik van geneesmiddelen verantwoordelijke instanties de promotie voor verkoop van producten als die waarom het hier gaat toestaan. Terecht bestaat er een goed gereguleerd systeem voor de toelating van geneesmiddelen, maar eveneens, maar dan ten onrechte, is er kennelijk veel te weinig geregeld inzake de definitie van het begrip geneesmiddel. Of is men gewoon laks of bang voor de publieke opinie?

H. TIMMERMAN

OP Z'N CHINEES, IN BLIJHAM

In Blijham, even bezuiden Winschoten kan men terecht bij fysiotherapeut en acupuncturist Hans Naphausen. De praktijk is gevestigd, zo vertelt ons Peter Grondsma van het Nieuwsblad van het Noorden in een woonboerderij over hobbels en kuilen te bereiken. Die Naphausen wordt geschetst als "op en top een moderne fysiotherapeut". Maar wat heeft die man wat achter zijn kiezen! Hij heeft zijn arsenaal van vakkennis uitgebreid met de Oosterse geneeskunde. Sinds kort werkt hij samen met de Chinese M. Lai — een aantrekkelijke dame zo blijkt en wie zou daar niet mee willen samenwerken?

Mevrouw M. Lai volgde een zes jaar durende opleiding Traditional Chinese Medicine, TCM. Lai verandert in een spraakwaterval als ze een potje kruiden ter hand neemt, zo constateerde de verslaggever. Chinese kruiden zijn minder agressief dan Westerse medicijnen, constateert mevrouw Lai die acupunctuur meer voor de behandeling van oppervlakkige klachten geschikt vindt. 't Is maar van wie je het hoort in het alternatieve oerwoud. De Chinese geneesheer gaat volgens mevr. Lai uit van wat hij ziet, ruikt en hoort. Zij heeft veel vrouwelijke patiënten al

vergoeden de ziekenfondsen haar kruiden niet.

Naphausen is een voorzichtig man. Hij zal het woord medicijnen niet in de mond nemen als hij het over kruiden heeft. Hij noemt ze voedingssupplementen. Hij heeft zijn oude vak echter niet afgezworen. Bij directe rugblessures en klachten kan de patiënt volgens hem zeker baat hebben by fysiotherapie. "Een therapeut stelt altijd de vraag: waar zit de pijn? Als een patiënt vaak terugkomt met steeds dezelfde klachten, dan jeuken mijn handen om TCM toe te passen".

Dat was het nieuws uit Blijham, Gr.

"WE VINDEN HET LEUK OM UNIEK TE ZIJN

In de Volkskrant heeft columnist Piet Vroon onlangs op zijn geheel eigen wijze de staf gebroken over de homeopathie. Hij brandmerkt het vouwblad "Wat is homeopathie" van de Samenwerkende Apothekers. Daarin staat o.a.: "De homeopathie behandelt de mens in zijn totaliteit en uw apotheker is bij uitstek degene die u met raad en daad terzijde kan staan bij uw keuze". Leugens, aldus Vroon. Waarom blijft dit gedoe maar door tobben? Vroon eindigt met een verklaring, die wij hieronder onverkort laten volgen:

Homeopathen zijn hevig onder de indruk van sterke verhalen. Als iets in één geval heeft geholpen, volgt daar een principe uit. Inductie heet dat in de logica. Juist omdat het gaat om uitzonderingen, moet je praten over individuele diagnostiek en behandeling. Het krasse tafereel zal zich misschien herhalen, mits de voorwaarden voor nog een kras tafereel opnieuw worden geschapen.

Dit soort redeneringen sluit naadloos aan bij wat het publiek wil. Niemand vindt het leuk als een toevallig, oninteressant exemplaar van de soort doorschouwd te worden. We vinden het leuk om uniek te zijn. Aan deze eigendunk ontleent de homeopaat zijn bestaansrecht. Hij stelt 78 vragen en verschaft een recept met de mededeling dat voor u iets héél bijzonders is bedacht. Daardoor wordt uw gevoel van ijdelheid tot groter hoogte opgestuwd. Bovendien bestaat het risico dat u respect krijgt voor zo'n 'aardige, knappe dokter'. Dat leidt tot het maximaliseren van placebo-effecten, waardoor de basis van een sterk verhaal (inderdaad) is gelegd.

Kortom, homeopathie is onzin. Geen flauwekul daarentegen is uw ijdelheid en gevoel voor ritueel. Om die reden staan apotheken en drogisterijen vol met potjes waar niks in zit. Naast het rek met make-up spullen.

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

HOMEOPATHIE: OM HOOFDPIJN VAN TE KRIJGEN

In tegenstelling tot wat bij wetenschappelijke theorieën veelal word gezien, namelijk dat, nadat de theorie is opgesteld, snel aanpassingen ervan nodig zijn, geldt zoiets voor de homeopathische theorie niet. Zo lijkt het dat deze een eeuwigheidswaarde bezit. In alle wetenschapsgebieden zijn voorbeelden te vinden van theorieën die aangepast of aangevuld moesten worden: de natuurkunde en natuurwetenschappen in het algemeen, de economie, de taalwetenschappen. Maar Hahnemanns gedachten leven nog steeds; de juistheid ervan is nooit aangetoond en ook een bewijs uit het ongerijmde is nooit gegeven, maar toch blijven de aanhangers de vermeende waarde van de homeopathie aanbevelen.

In een verhaal dat onlangs in Margriet verscheen (Homeopathie en Hoofdpijn, Margriet 1989, no. 7) lijkt er sprake te zijn van iets nieuws. Althans dat wil de schrijfster ons doen geloven. Er wordt, zonder enige uitleg, geschreven dat het zaak is dat men er bij een hoofdpijnpatiënt achter komt wat het "constitutiemiddel" is "dat specifiek bij die persoon past". Men komt er bij lezing achter dat constitutiemiddelen naast "complexmiddelen" staan. Maar wat zijn die complexmiddelen dan wel? Nou, die krijgt de argeloze patiënt die zo maar naar een (homeopathische) apotheek of drogisterij stapt. Die stouterds geven je dan "een flesje of potje met een samenstelling van wel tien verschillende homeopathische middelen". En nu komt het: er is wel een grote kans dat het goede middel er bij zit, maar het risico is alleen dat er een ander middel tussen zit waar je gevoelig (sic!) voor bent, zodat er bijwerkingen (!!) kunnen optreden. De auteur ziet de vergissing en voegt snel toe: "hoewel dat" (die bijwerkingen) "niet vaak voorkomt".

En het gaat verder met deze prietpraat: "Op zichzelf helpen complexmiddelen dus wel, maar een constitutiemiddel werkt dieper". Nog een paar voorbeelden: "En dan is er Belladonna, een middel tegen acute migraine. (...) Een kloppende hoofdpijn met rood hoofd door de warme stuwung, wijde pupillen" Het is duidelijk dat je die dan belladonna moet geven, niet waar? Of dit: "Koffie en homeopathie gaan niet samen" (ook het bekende bakje slootwater niet, waar onlangs zo nadrukkelijk aandacht aan werd besteed?). "In veel gevallen doet koffie het middel" (de werking zal bedoeld zijn) "te niet. Ook thee waarin de aan coffeïne verwante stof theïne (! — wat zou dat zijn? theophylline?), gember en in mindere mate ook mint gaan de werking tegen".

Van dit soort geklets, het gaat vijf pagina's door, met natuurlijk de anecdotische gevallen, zou je hoofdpijn kunnen krijgen. Daar valt met een asperientje wel wat aan te doen. De zuiver promotionele aanpak — de eerste pagina van de publicatie valt door zijn fraaiheid op! — veroorzaakt grotere schade dan hoofdpijn alleen. Het is onbegrijpelijk dat waar de reclame voor geneesmiddelen aan strenge regels is onderworpen (en terecht) dit soort reclame vrijelijk mag worden gemaakt. Het is tijd met nadruk het brede publiek te waarschuwen. Het is toch te gek dat goedgelovige mensen aan wordt gepraat dat pepermint schadelijk zou zijn, dat men er goed aan zou

doen geen varkensvlees te eten, terwijl er ook nog eens verteld wordt dat sommige homeopathische middelen door de hoge graad van verdunning zo sterk werkzaam zijn dat ze niet vrij in de handel zouden zijn.

Iedereen die de uitspraak doet dat sterk verdunde oplossingen zo sterk werken dat ze gevaarlijk worden en tegelijkertijd beweert dat de werkzaamheid van de middelen berust op beïnvloeding van mechanismen die de doorbloeding reguleren zijn van harte uitgenodigd samen met de ondergetekende een protocol op te stellen voor experimenten die deze bewering zou kunnen bewijzen, als ze waar zouden zijn.

H. TIMMERMAN

NOOIT WAREN WE ZO GEZOND ... MAAR TOCH!

In de rubriek Ochtendhumeur van de VARA konden onlangs het volgende beluisteren:

Per jaar gaat er in Nederland in de gezondheidszorg ongeveer 40 miljard gulden om. Ouder worden we allemaal door die zorg en vooral langer. Binnen tachtig jaar tijd is er gemiddeld 12 centimeter bijgekomen. Kortom, nog nooit in de wereldgeschiedenis hebben — qua gezondheid — de Nederlanders het zo goed gehad. En wat zie je gek genoeg? De opkomst van het alternatieve circuit, maar ook enorm veel belangstelling voor het paranormale. Waren we net af van het kruidenvrouwtje van Elspeet en de handlezer — met christelijke inspiratie — uit Staphorst, krijgen we dit anno 1989.

Vandaag de dag gaat het om Tantrische Technieken, iriscopie, Inca-thee maar natuurlijk ook aurologie.

Een lijder aan longkanker zoekt, omdat de gewone medici niets meer voor hem kunnen doen, hulp bij een alternatief genezer. Bij het eerste consult wordt hij doorgemeten in een soort flipperkast. 12.000 gulden later is hij dood. Neem de natuurgenezer uit Ermelo. Hij levert voor 2.008 gulden zogenaamde medicijnen aan een suikerpatiënt die verder het advies krijgt te stoppen met het gebruik van insuline. De man moest in allerijl opgenomen worden in een ziekenhuis met zeer ernstige klachten. De genezer uit Ermelo doet nu aan iriscopie. Hij kijkt in uw ogen, weet wat u mankeert en schrijft de rekening uit. Bij controle klopt er niets van zijn diagnose.

Nog eentje over het alternatieve circuit. Wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat een aanzienlijk deel van de kinderen van 4 tot 18 maanden die macro-biotisch zijn gevoed, aan ondervoeding lijdt.

Ik gaf u wat citaten uit het blad van de Vereniging Tegen de Kwakzalverij. Ik kan u het lidmaatschap aanbevelen. Een citaat nog van de voorzitter van de vereniging:

De meeste alternatieven passen allerlei onbegrijpelijke en ongrijpbare methoden toe en daarbij spelen ze in op de gevoelens van onwetendheid van patiënten. Dat is volksverlakkerij. Einde citaat.

HOOR, DE NACHTEGAAL HERVAT!

Aan deze dichtregels van Gorter moesten wij denken toen Piet Vroon, psycholoog en columnist van de Volkskrant, recent weer volop aandacht besteedde aan de alternatieve geneeskunde. In maart 1988 wijdde wij een beschouwing aan zijn zwerftocht langs de alternatieve stromingen en concludeerden aan het slot van onze analyse dat hij als een teleurgesteld minnaar kon worden beschouwd. Hij bleek een man die dolgraag wilde dat een alternatieve therapie, onverschillig welke, het eens een keer beter zou doen dan die van de officiële geneeskunde. Hoe hij ook zocht, hij kon er maar geen vinden.

In april jl. kwam Vroon nog eens terug op de homeopathie, nadat hij Wiersma's scriptie daarover had gelezen. Hoewel Wiersma (zoals ook bekend aan de bezoekers van zijn lezing voor onze Vereniging vorig jaar) de homeopathie met een onverdiende welwillendheid benadert, trok hij uiteindelijk de conclusie dat de homeopathie als onwetenschappelijk moet worden beschouwd. Vroon, die de homeopathie al eerder afwees (eerlijk is eerlijk) valt hem daarin bij. Hij begon zijn column met de volgende inleiding: "De homeopathie behandelt de mens in zijn totaliteit en uw apotheker is bij uitstek degene die u met raad en daad terzijde kan staan bij het maken van uw keuze. Deze leugens staan in de folder "Wat is homeopathie?" van de Samenwerkende Apothekers." Aldus Vroon.

Op 6 mei jl. luidt de titel van zijn column "Gezondheidsraad". Vroon onthult daar dat hij vanaf 1984 deel uitmaakte van de Commissie Alternatieve Geneeswijzen van dit hoge adviesorgaan. Hij zet zijn teleurstellende ervaringen met pogingen om effectiviteitsonderzoek van die alternatieve behandelmethoden te initiëren uitgebreid uiteen. Het leidde tot niets bij de paranormale geneeskunde ("flauwekul") à raison van enkele tonnen. De manuele geneeskunde wordt zelfs door sommigen van haar beoefenaren als placebo-therapie beschouwd. De antroposofen wilden eerst "de televisie de deur uit" en de acupuncturisten in ons land zijn verdeeld in "ongeveer 374 scholen, die elkaar verketteren". Ook de homeopathen maakten steeds weer bezwaren tegen allerlei onderzoeksprotocollen. Ondanks het feit dat reeds in 1984 was afgesproken dat de politiek pas tot erkenning van alternatieve geneeswijzen zou overgaan na onderzoek naar de effectiviteit ervan, verklaarde Dees onbekommerd dat per 1 mei jl. de "homeopathische zoi" (Vroon) in het ziekenfondspakket werd opgenomen. Uit notulen van de vergaderingen van de Gezondheidsraadcommissie bleek dat het onmogelijk was geweest hierover met Dees van gedachten te wisselen. Vroon vindt dat logisch: Dees, de apotheker, weet heel goed dat hij fout zit, maar hij valt liever dood. Deze misstap van Dees, die tevens een schending van zijn afspraak met de Commissie Alternatieve Geneeswijzen betekende, deed Vroon besluiten zijn ontslag uit deze commissie in te dienen. Hij verdient daarvoor alle lof en zijn voorbeeld zou door alle leden direct gevolgd moeten worden, maar de antroposofen, homeopathen en acupuncturisten

uit deze commissie zullen dat gesubsidieerde fluweel voorlopig zeker in ere houden.

Ondanks zijn af en toe nog steeds wat bevooroordeelde houding (zo adviseerde hij zijn lezers kort geleden nog vooral vitamine C tabletten te slikken in ruime hoeveelheden) in de controverse tussen regulier en alternatief kan nu gesteld worden: met zo'n vijand hebben aanhangers van de reguliere geneeskunde nauwelijks nog vrienden nodig.

C.R.

LEES MEE MET DRS. A.L. TERNEE

Politici

- Kamervraag 25 aan Dees (Vaste Commissie voor de Volksgezondheid naar aanleiding van de nota "Grenzen aan de Zorg"):
"In hoeverre zal bij de nader in te vullen omschrijving van het basispakket in het nieuwe verzekeringsstelsel duidelijk worden welke vormen van alternatieve geneeskunde onder welke omstandigheden tot de gezondheidszorg behoren?"
- Kamervraag 72 (idem):
"Valt het streven vast te stellen hoe zinvol of medisch succesvol verschillende therapeutischetchnologieën zijn, ook de niet-reguliere geneeskunde?"
- "Dat verweet ik mezelf ook. Je ziet het overal: mensen zijn progressief op gebieden waarvan ze onvoldoende verstand hebben. Kennis van zaken leidt tot conservatisme."

Jan Terlouw (interview NRC Handelsblad 29.04.1989) over parlementariërs.

Psychologie

- "Persoonlijke aandacht is voor patiënten het krachtigste medicijn. Omdat dat nog te weinig gebeurt heeft volgens hem de alternatieve geneeskunde zo'n hoge vlucht genomen. "Mensen gaan op een gegeven moment toch elders hun heil zoeken, en daar krijgen zij dan wel het vertrouwen dat ze zoeken. Ik vind het ook verbijsterend dat de alternatieve geneeskunde niet geaccepteerd wordt in ziekenhuizen. Niemand durft nog te beweren dat het hocus pocus is, maar er is nog altijd een bepaalde huiver. Onzin. Als de maatschappij daaraan behoefte heeft, dan moet die behoefte vervuld worden." Zo werkt de marktgerichte geneeskunde die Krol voor ogen staat.

Bericht Volkskrant (22.04.1989) over de oratie van L. Krol, benoemd tot hoogleraar medische psychologie te Amsterdam.

- De Rotterdamse internist prof. dr. A. Casparie had er tijdens de besloten conferentie al voor gewaarschuwd de patiënt in de kwaliteitsdiscussie niet te zeer in het centrum te plaatsen. "Dan bestaat het risico dat de subjectieve vraag van de patiënt het sturend mechanisme wordt in plaats van de objectieve behoefte", zei hij. Hij gaf als

voorbeeld dat de artsen een screening op een verhoogd cholesterolgehalte in 1987 als medisch niet zinvol hadden beoordeeld. Toch worden particulier verzekerden thans benaderd met aantrekkelijke aanbiedingen om hun cholesterol-gehalte te laten bepalen. Ook is opname van alternatieve geneeswijzen in het verstrekkingspakket volgens Casparie minder gebaseerd op overweging van kwaliteit dan van marketing.

Bericht Volkskrant (11.04.1989) over een door de KNMG georganiseerde meeting over de toekomst van de gezondheidszorg.

Medici

- In vervulling van deze belangrijke taak (het voorkomen van medicalisering, red.) wordt de huisarts gehinderd door de praktijken van alternatieve genezers. Alternatieve geneeswijzen werken immers belemmerend op de emancipatie van de patiënten, ze werken somatische fixatie en medicalisering in de hand en maken de patiënt juist afhankelijker van de gezondheidszorg. Alternatieve geneeswijzen moeten daarom als schadelijk voor de volksgezondheid worden beschouwd. Medici die alternatieve geneeswijzen toepassen maken zich bewust of unbewust schuldig aan misleiding. Ze geven aan deze methoden een onverdiend wetenschappelijk cachet en bevorderen daarmee de populariteit ervan. Zo werken ze kwakzalverij en bedrog in de hand. Bovendien brengen ze het publiek een verkeerde voorstelling bij van gezondheid, ziekte en genezing.

Een tolerante houding jegens alternatieve geneeswijzen en haar beoefenaren is misplaatst. Wanneer gezaghebbende medici, in het bijzonder van de faculteiten der geneeskunde en de KNMG, zich zouden uitspreken tegen alternatieve geneeswijzen zouden dezen veel van hun populariteit verliezen. Gecombineerd met een actief beleid gericht op goede voorlichting en opvoeding van het publiek zal een dergelijke houding een gunstig effect op de volksgezondheid kunnen hebben.

C.P. van der Smagt. "Nog eens alternatieve geneeswijzen" Medisch Contact 1988, nr. 42, p. 1283.

- Mocht de "Pretpakket-elite" binnen het Haagse circuit toch slagen in het binnen het basispakket brengen van de alternatieve geneskunst, dan is de tijd rijp voor het benoemen van enkele staatsastrologen ter ondersteuning van de besluitvorming en ter verhoging van het zelfvertrouwen van de medische braintrust die de overheid daarbij terzijde staat. Een belangrijk deel van de burgers zal de met een en ander onontkoombaar gepaard gaande verhoging van de premies ervaren als het verknoeien van geld aan in zijn ogen obsolete kwakzalverij.

E.J. Ariëns. "Geneeskunst, het placebo en alternatieve geneskunst". M.C., 1989, nr. 11, p. 356.

Bierbrouwer

"Strangers in the night: Aids in the morning".

Alfred Heineken op het Rotterdamse concert van Frank Sinatra (april 1989).

CORRESPONDENTIE

CHIROPRACTOREN EN RÖNTGENAPPARATUUR

In het decembernummer 1988 van ons Actieblad maakten wij melding van de correspondentie tussen de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij en de heer R. Blaauw. De laatste is voorzitter van de Nederlandse Chiropractoren Associatie. Aanleiding was het feit dat de Vereniging tegen de Kwakzalverij zich had gericht tot de Vaste Kamercommissie voor de Volksgezondheid over het gebruik van röntgenapparatuur door chiropractoren. "Wij zetten nadrukkelijk vraagtekens bij de deskundigheid van chiropracteurs waar het de röntgenologie betreft", aldus onze voorzitter.

Staatssecretaris drs. D.J.D. Dees schreef over deze zaak aan de Vaste Kamercommissie voor de Volksgezondheid de volgende brief.

Kernenergiewet

- Bij schrijven van 18 oktober 1988 hebt u mijn reactie gevraagd op de brief van de Vereniging tegen de Kwakzalverij d.d. 19 september 1988 en de brief van de Nederlandse Chiropractoren Associatie d.d. 27 september 1988; beide brieven hadden betrekking op het gebruik van röntgenapparatuur door chiropractoren (en door alternatief werkende fysiotherapeuten). Naar aanleiding hiervan deel ik u het volgende mede.

In de eerste plaats blijkt uit het bestand van de Kernenergiewet niet, dat in Nederland röntgenapparatuur bij fysiotherapeuten in gebruik zou zijn. Het is mij bovendien onduidelijk waartoe deze toepassing zou moeten dienen, aangezien deze beroepsgroep zelf geen diagnose stelt.

Uit het bestand van de Kernenergiewet blijkt wel, dat een aantal chiropractoren bij de uitoefening van hun praktijk gebruik maakt van röntgenapparatuur. Het betreft hier in het bijzonder toestellen met een maximaal vermogen van minder dan 100 kV, die voor diagnostische doeleinden niet zijn onderworpen aan een vergunning op grond van de Kernenergiewet doch waarvan slechts melding behoeft te worden gedaan van de ingebruikname. De regels van de Kernenergiewet vereisen voor het gebruik van dergelijke toestellen een deskundigheid. Hierbij dient evenwel te worden aangetekend, dat deze deskundigheidseisen op dit moment in feite alleen gericht zijn op arbeids- en milieubescherming. Aan een dergelijk deskundigheidsvereiste kunnen de chiropractoren op dit moment geacht worden te voldoen.

De Europese Richtlijn ter vaststelling van fundamentele maatregelen voor de stralenbescherming van personen, die medisch worden onderzocht of behandeld, zal inderdaad nog in de Nederlandse wetgeving moeten worden geïntegreerd.

In het ontwerp van de Wet Beroepen, individuele gezondheidszorg wordt de blootstelling aan straling van personen, die medisch worden onderzocht of

behandeld, een zogenaamde voorbehouden behandeling, waarbij nadere voorwaarden kunnen worden gesteld krachtens de Kernenergiewet. In de groep van gerechtigden tot de voorbehouden behandeling zijn de chiropractoren niet opgenomen.

Zoals reeds elders aangekondigd zal in de eerste helft van 1989 door mij een notitie worden aangeboden met een verkennende inventarisatie van de stralingsbelasting ten gevolge van medische toepassingen van ioniserende straling, vergezeld van beleidsvoornemens ter bescherming van de gezondheid tegen de nadelige gevolgen van straling voor de individuele patiënt en consument. De in de onderhavige correspondentie bedoelde materie zal in deze notitie mede aandacht krijgen.

(w.g.) De Staatssecretaris van W.V.C.
drs. D.J.D. DEES

In strijd met de wet!

De voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij zond als reactie op de brief van de staatssecretaris het volgende schrijven aan de Vaste Commissie voor de Volksgezondheid:

Geachte Commissie,

● Voor de toezending van het schrijven d.d. 21-11-1988 van de Staatssecretaris van WVC over de toelaatbaarheid van toepassing van röntgenstralen door chiropractoren zeggen wij u hartelijk dank. Onze Vereniging is de Vaste Commissie zeer erkentelijk voor het feit dat zij onze bezorgdheid daaromtrent onder de aandacht van de Staatssecretaris heeft willen brengen, zodat zijn visie op deze misstand thans duidelijk is geworden.

Hoewel wij ons ervan bewust zijn dat u nu vermoedelijk zult willen wachten op de door de Staatssecretaris toegezegde notitie, alvorens een eigen standpunt in te nemen, stelt dat ons toch enigszins teleur dat de visie van de Commissie volledig in het ongewisse blijft.

Wij nemen de vrijheid om u nog enige overwegingen voor te leggen die u bij uw beoordeling van deze problematiek wellicht zou kunnen laten medespelen.

Ook al meent de Staatssecretaris dat toepassing van ioniserende straling door chiropractoren (en eventueel andere niet-artsen) niet in strijd is met de Kernenergiewet, het vervaardigen van röntgenfoto's moet wel als in strijd met de wet op de uitoefening der geneeskunst worden beschouwd. Vervolging op grond van deze wet vindt tegenwoordig nog slechts plaats indien er sprake is van ernstige schade aan leven en/of gezondheid van mensen of indien er sprake is van oplichting. Ten eerste blijft er bij ons twijfel over de vraag of er bij chiropractoren voldoende deskundigheid op het gebied van stralenhigiëne, stralengenetica etc. aanwezig is om schade te kunnen vermijden. Ten tweede zou men zich ook kunnen afvragen of het met onvoldoende kennis van zaken

“beoordelen” van röntgenfoto's en daarvoor geld in rekening brengen niet gaat in de richting van de tweede eis waaraan in de praktijk voor vervolging moet worden voldaan.

Nog afgezien van deze overwegingen blijft het strikt juridisch gezien een onbegrijpelijke zaak dat een praktijk, die in strijd is met een geldende, zij het nog bij uitzondering toegepaste wet, nu met rust wordt gelaten terwijl dezelfde praktijk in de ontwerp-BIG wet nog steeds verboden zal zijn. Waarom moet er met ingrijpen dan beslist gewacht worden tot die nieuwe wet er is en wie garandeert dat er na in werking treden van de BIG wet wel zal worden opgetreden?

Gaarne vernemen wij uw visie met betrekking tot een en ander.

(w.g.) C.N.M. RENCKENS

MORA IS DE NAAM

Voormalig fysiotherapeut E. van den Burg is de eerste Mora-therapeut die zich in het midden van het land heeft gevestigd. In Zeist, Tot nu toe had hij een praktijk in Emmeloord maar zijn vrouw wilde naar haar geboorteplaats Zeist. Het Utrechts Nieuwsblad berichtte er uitvoerig over met een foto van het Mora-apparaat met veel knopjes, een “sensor” en nog wat bijhangende apparatuur. Daarmee worden slecht functionerende lichaamsorganen opgespoord en behandeld.

Van den Burg heeft gevallen bij de hand om aan te tonen welke wonderen hij met de Mora-apparatuur kan verrichten. Een man die op een fabriek had gewerkt met giftige stoffen kon als gevolg daarvan niet meer werken. Van den Burg vroeg de man wat van de giftige stof mee te brengen. “Met behulp van de Mora-apparatuur werden de giftige frequenties van de stoffen omgedraaid en in de man overgebracht”.

Wie dat nu niet begrijpt! Van den Burg vervolgt tegen de verslaggever van het Utrechts Nieuwsblad: “Het gevolg was dat het gif in zijn lichaam loskwam. Als hij naar het toilet ging stonk het er net als vroeger in de fabriek. Via zijn urine kwam al het gif naar buiten”. De man is nu volkomen gifvrij en fietst tegenwoordig met gemak 50 kilometer per dag.

De naam Mora is een samensmelting van de namen van de Duitse arts Morell en de ingenieur Rasche. De apparatuur is gebaseerd op de theorie dat alles een frequentie uitstraalt. Met de apparatuur meet Van den Burg de mensen door. “Iemand die last heeft van zijn knieën heeft vaak slecht functionerende nieren. Met de Mora-apparatuur kun je dat achterhalen”. Heeft hij eenmaal vastgesteld dat een orgaan niet goed functioneert dan zoekt hij een homeopathisch middel dat gunstig werkt op dat orgaan.

Er zijn thans in den lande zeven therapeuten die met deze volksverlakkerij een broodwinning hebben...